

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

مروری کوتاه بر

اجلاس بین‌المجالس اوراسیا

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: فرشته مقدم

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	■ مقدمه
۱.....	■ جمهوری اسلامی ایران و اوراسیا
۳.....	■ اولین اجلاس ۳۰ فروردین لغایت اول اردیبهشت ۱۳۹۵ (۱۸ و ۱۹ آوریل ۲۰۱۶)
۳.....	■ دومین اجلاس ۵ لغایت ۷ تیرماه ۱۳۹۶ (۲۶ الی ۲۸ ژوئن ۲۰۱۷)
۴.....	■ سومین اجلاس ۱۶ و ۱۷ مهر ۱۳۹۷ (۸ و ۱۹ اکتبر ۲۰۱۸)
۵.....	■ چهارمین اجلاس ۳۱ شهریور الی ۳ مهر ۱۳۹۸ (۲۲ الی ۲۵ سپتامبر ۲۰۱۹)
۵.....	■ برخی اهداف اجلاس سران بین المجالس اوراسیا
۶.....	■ جمع بندی

ایران با دارا بودن یک درصد جمعیت جهان، دارای ۷ درصد ذخایر معدنی جهان است: منابع عظیم زیرزمینی، موقعیت استثنائی جغرافیایی میان شرق و غرب و شمال و جنوب، بازار بزرگ ملی، بازار بزرگ منطقه‌ای با داشتن ۱۵ هم‌سایه و ۶۰۰ میلیون جمعیت، سواحل دریایی طولانی، حاصل‌خیزی زمین با محصولات متنوع کشاورزی و باغی، اقتصاد بزرگ و متنوع، بخش‌هایی از ظرفیت‌های کشور است.

« بیانیه مهم و راهبردی رهبر معظم انقلاب در چهلمین سالروز پیروزی انقلاب اسلامی »

■ مقدمه

کنفرانس رؤسای مجالس حوزه اوراسیا دارای سابقه طولانی نیست و ایده اولیه آن با همکاری مشترک روسیه و جمهوری کره، با هدف کمک به صلح، ثبات و توسعه جغرافیایی اوراسیا از طریق دیپلماسی پارلمانی، شکل گرفت. بدین ترتیب که در سال ۱۳۹۴ (۲۰۱۵ میلادی) در پی سفر رئیس مجلس ملی جمهوری کره به روسیه و پیشنهاد به رئیس دومای فدراسیون روسیه و موافقت طرف روسی، یکسال بعد اولین کنفرانس به میزبانی دومای روسیه در مسکو برگزار شد.

امسال چهارمین اجلاس سران مجالس اوراسیا نیز در روزهای آینده با حضور کشورهای چین، ایران، روسیه، چین، ارمنستان، آذربایجان، قزاقستان، قرقیزستان، پاکستان، افغانستان، هند، اندونزی، کره جنوبی در روزهای ۳۱ شهریور الی ۳ مهر در کشور قزاقستان برگزار خواهد شد.

این اجلاس در واقع فرصت مناسبی است تا کشورهای منطقه با تعامل و تبادل نظر برای ارتقای همکاری‌های اقتصادی، منطقه‌ای و بین‌المللی و به تبع آن توسعه پایدار گام‌های اولیه را برداشته و با گفتگوهای سازنده و سپس برداشتن اقدامات جدی‌تر برای از میان بردن چالش‌های پیش‌رو در نهایت به همگرایی منطقه‌ای دست یابند. بی تردید تاسیس چنین نهادهایی "همبستگی و هم‌افزایی" کشورها را در پی خواهد داشت.

■ جمهوری اسلامی ایران و اوراسیا

اوراسیا، در مفهوم کلاسیک خود مجموعه کشورهای اروپا و آسیا را شامل می‌شود. مساحت اوراسیا نزدیک به ۵۵ میلیون کیلومتر مربع است که ۳۶/۲ درصد از خشکی‌های کره زمین را شامل می‌شود. نزدیک به ۵ میلیارد نفر در این قاره زندگی می‌کند که برابر با ۷۰ درصد از جمعیت جهان است. جزایر بزرگی همچون اندونزی، ژاپن، جزیره بریتانیا، ایسلند، جزیره ایرلند و فیلیپین با اینکه جدا از قاره اروپا و آسیا قرار دارند اما معمولاً در مجموعه اوراسیا قرار می‌گیرند.

با این حال امروزه در سیاست بین‌المللی اوراسیا گستره‌ای است که از دو جمهوری غرب روسیه (اوکراین و بلاروس) شروع و مناطق میان دریای سیاه تا مغولستان را در برمی‌گیرد و علاوه بر روسیه و قفقاز، منطقه خزر و آسیای مرکزی را نیز شامل می‌شود.

هر چند در باره اهمیت این منطقه ژئواستراتژیک با تأکید بر گستره و کشورهای آن تردیدی نیست، لیکن آنچه برای منافع ملی جمهوری اسلامی ایران از اهمیت والایی برخوردار است، مناطق فرعی درون آن (آسیای مرکزی، خزر و قفقاز) می باشد.

برای حفظ این منافع در بخش‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و امنیتی، تعاملات دوجانبه با حکومت‌ها و ملت‌های منطقه، نهادهای منطقه‌ای، نشست‌های جمعی در اولویت قرار دارد. لیکن در سطح بعدی، فعالیت در نهادهای فراگیرتر نظیر «سازمان همکاری شانگهای» نیز مهم است، اما وارد شدن در بازی‌های سطوح فراملی قواعد خاص خود را دارد که در وهله نخست نه تنها باید حساب شده و با در نظر گرفتن اولویت‌های داخلی نظیر توسعه اقتصادی برای افزایش پتانسیل قدرت در جهت حضور هدفمند و مؤثر در معاملات فرامنطقه‌ای باشد، بلکه نیازمند حضور فعال و نهادینه به‌ویژه در مناطق پیرامونی نیز است. طبعاً زمانی جمهوری اسلامی ایران خواهد توانست در اوراسیا نقش محوری خود را آنچنان که شایسته و بایسته است ایفا کند که با لحاظ کردن اصل مهم «سیاست همسایگی»^۱، مشکلات و موانع در سطوح ملی و فراملی به حداقل برسد. البته به نظر می‌رسد که یکی

۱ - در دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب در رابطه با کشورهای همسایه دو اصل مهم در راهبردهای کلان داریم. یکی این اصل که همسایگان ما به دشمنان ما نزدیک نشوند و دیگری با ما به عنوان همسایه ارتباط نزدیکی برقرار کنند.

از مهم‌ترین راهکارها برای رسیدن به این مهم، حضور فعالانه در مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی و ارتقای همکاری‌های سیاسی است.

■ اولین اجلاس ۳۰ فروردین لغایت اول اردیبهشت ۱۳۹۵ (۱۸ و ۱۹ آوریل ۲۰۱۶)

اولین اجلاس سران مجالس اوراسیا با حضور کشورهای همچون ایران، افغانستان، ارمنستان، آذربایجان، بلاروس، ویتنام، هند، اندونزی، قزاقستان، قرقیزستان، چین، کامبوج، مغولستان، پاکستان، کره جنوبی، روسیه، تایلند، فیلیپین، چک و به ابتکار و دعوت چانگ سی کیون (CHANG SYE KYUN) رئیس مجلس ملی جمهوری کره و سرگئی ناریشکن رئیس مجلس دوما روسیه در مسکو برگزار شد. موضوع اولین کنفرانس رؤسای مجالس اوراسیا «همکاری بین‌المجالسی در جهت رفاه مشترک کشورهای منطقه اوراسیا در قرن بیست و یکم» بود. در این سفر ۲ روزه آقای لایجانی ضمن سخنرانی در این اجلاس با برخی از مقامات و مسئولان کشورهای مربوطه دیدار کرد. وی پیش از سفر به مسکو تأکید داشت که «ایران از کاربردی شدن اجلاس سران مجالس اوراسیا استقبال می‌کند». چرا که «با توجه به شرایط خاص منطقه و به منظور رشد و توسعه تجارت و حل بحران‌های منطقه، ارتقای همکاری‌های سیاسی امری ضروری است». در بیانیه پایانی این اجلاس شرکت‌کنندگان در مورد آینده اروپا به عنوان فضای واحد صلح، عدالت اجتماعی، همکاری و تعامل، ارزش‌های مشترک و امکانات مساوی و حقوق بشر برای هر انسان و اصول اساسنامه سازمان ملل متحد اشاره و بر نقش رو به افزایش اوراسیا برای تجارت و اقتصاد جهانی تأکید کردند و شرکت‌کنندگان دیدگاه خود را نسبت به توسعه گفت‌وگو بین شرق و غرب و حفاظت از ارزش‌های معنوی و فرهنگی اوراسیا و انجام گفت‌وگوهای مذهبی مطرح کردند و ضمن محکوم کردن تروریسم بین‌المللی به شدت، بر نقش ارگان‌های قانون‌گذاری تأکید داشتند.

■ دومین اجلاس ۵ لغایت ۷ تیرماه تیرماه ۱۳۹۶ (۲۶ الی ۲۸ ژوئن ۲۰۱۷)

طبق قرار تعیین شده در اولین اجلاس سران مجالس اوراسیا در مسکو، محل بعدی این اجلاس در کره جنوبی تعیین شد چرا که روسیه و کره جنوبی از مبتکران این نشست بودند. در این نشست رؤسای مجالس و مقامات ۲۷ کشور آسیایی و اروپایی از جمله رئیس مجلس شورای اسلامی ایران در سئول گرد هم آمدند و در باره مبارزه با تروریسم، جرائم سازمان یافته، قاچاق مواد مخدر، توسعه همکاری‌های اقتصادی، برنامه‌های مشترک برای حفظ محیط زیست و استفاده بهتر از انرژی بحث و تبادل نظر کردند. آقای لاریجانی رئیس مجلس شورای اسلامی در این سفر با رئیس مجلس و نخست وزیر کره جنوبی دیدار و گفتگو کرد. در دومین نشست رؤسای مجالس اوراسیا که با موضوع «ارتقای همکاری‌های پارلمانی به منظور رفاه مشترک در حوزه اوراسیا»، برگزار شد، علاوه بر «رئیس مجلس شورای اسلامی و رؤسای مجالس کره جنوبی و دوما روسیه، رؤسای مجالس کشورهای قزاقستان، افغانستان، ارمنستان، آذربایجان، جمهوری چک،

پاکستان، فیلیپین، اسلواکی و نواب رئیس مجالس کشورهای کامبوج، چین، مجارستان، هند، اندونزی، قرقیزستان، لائوس، مغولستان، میانمار، تاجیکستان، تایلند، ویتنام و رئیس اتحادیه اقتصادی اوراسیا و رئیس کمیسیون نمایندگان مجلس ترکمنستان» حضور داشتند. در این نشست، بیانیه ۱۰ ماده‌ای تحت عنوان «بیانیه سئول» صادر شد و در آن بر نقش همکاری‌های پارلمانی به منظور دستیابی به رفاه مشترک در منطقه تاکید گردیده و از تنوع سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در حوزه اوراسیا به عنوان نیروی محرک در دستیابی به رفاه مشترک یاد شده است. در بیانیه مذکور بر مشارکت همه پارلمان‌ها در رویارویی با چالش‌های پیش روی جامعه بین‌الملل به ویژه تروریسم و افراط‌گرایی خشونت‌آمیز، تغییرات اقلیمی، فرسایش و تخریب محیط زیست، فقر و تمامی اشکال نابرابری، تبعیض و مسائل مربوط به آوارگان تاکید شده است.

■ سومین اجلاس ۱۶ و ۱۷ مهر ۱۳۹۷ (۸ و ۹ اکتبر ۲۰۱۸)

سومین اجلاس بین‌المجالس کشورهای اوراسیا با مشارکت روسای مجالس و هیئت‌های پارلمانی ۳۹ کشور اروپایی و آسیایی شامل: «ج.ا.ایران، فدراسیون روسیه، چین، جمهوری کره، ترکمنستان، آذربایجان، افغانستان، آلبانی، بحرین، بوسنی و هرزه گوین، بروئی دارالسلام، کامبوج، مجارستان، اندونزی، ژاپن، اردن، قزاقستان، کویت، لائوس، لیتوانی، مقدونیه، مولداوی، مغولستان، عمان، عراق، پاکستان، فلسطین، فیلیپین، قطر، صربستان، سری لانکا، تایلند، ترکیه، قبرس، ازبکستان، عربستان و ویتنام» به میزبانی «بن علی ییلدریم» به عنوان رییس مجلس در آنتالیای ترکیه با شعار «همکاری‌های اقتصادی، محیط زیست و توسعه پایدار» برگزار شد.

آقای لاریجانی ضمن سخنرانی در این اجلاس با روسای مجالس روسیه، ترکیه، صربستان، عراق، قزاقستان و قطر و نایب رئیس مجلس سنای پاکستان دیدار و گفتگو کرد. اهم محورهای دیدارهای رئیس مجلس شورای اسلامی عدم پابندی آمریکا به تعهدات خود و خروج از توافق چندجانبه برجام، ضرورت گسترش و تحکیم همکاری‌های اقتصادی، بازرگانی و پولی کشورهای اوراسیا و یافتن ساز و کارهای اجرایی آن و تاکید بر رفع مشکلات و موانع همکاری‌های دوجانبه با بهره‌گیری از ظرفیت تماس‌های پارلمانی بود. دیدار ۳ جانبه روسای مجالس ایران، ترکیه و روسیه نیز از دیگر برنامه‌های سومین اجلاس بین‌المجالس اوراسیا بود.

■ چهارمین اجلاس ۳۱ شهریور الی ۳ مهر ۱۳۹۸ (۲۲ الی ۲۵ سپتامبر ۲۰۱۹)

چهارمین نشست رؤسای مجالس کشورهای اوراسیا با عنوان "اوراسیای بزرگ: گفت و گو، اعتماد، مشارکت" در روزهای ۲۳ و ۲۴ سپتامبر سال ۲۰۱۹ در شهر نور سلطان جمهوری قزاقستان برگزار خواهد شد.

این نشست شامل جلسه افتتاحیه، سه نشست با حضور کلیه اعضا و نشست اختتامیه خواهد بود.

گفته می شود اهم برنامه های این اجلاس به قرار ذیل است:

۲۲ سپتامبر ۲۰۱۹	زمان ورود هیئت ها:
۲۳ سپتامبر ۲۰۱۹	زمان اجرای برنامه های فرهنگی:
۲۳ سپتامبر ۲۰۱۹ (نیمه دوم روز)	زمان برگزاری نشست گروه پیش نویس سند نهایی:
۲۴ سپتامبر ۲۰۱۹	زمان برگزاری نشست چهارم رؤسای مجالس کشورهای اتحادیه اوراسیا:
۲۵ سپتامبر ۲۰۱۹	زمان خروج هیئت ها از جمهوری قزاقستان:

■ برخی اهداف اجلاس سران بین المجالس اوراسیا

برقراری ارتباط نزدیک تر بین اعضا با هدف همکاری تجاری- اقتصادی، محیط زیست و توسعه پایدار
اهمیت و علاقه مندی ارگان های قانون گذاری کشورهای اوراسیا برای توسعه همکاری بین پارلمانی در زمینه اقتصادی، حقوقی و انسان دوستانه و ...
توسعه گفتگو بین شرق و غرب و حفاظت از ارزش های معنوی و فرهنگی اوراسیا و انجام گفتگوهای مذهبی
توسعه پیمان های مالی و پولی بین کشورها
ارزیابی موانع توسعه پایدار در سطح جهانی و منطقه و افزایش همکاری بین المللی برای رفع آن تبادل نظر در باره سرمایه گذاری اقتصادی، استفاده از انرژی و مسائل امنیتی منطقه

■ جمع بندی

اهمیت ژئوپلیتیکی، ژئواستراتژیکی و اکواستراتژیکی اوراسیا از یک سو و بحران‌های منطقه‌ای از دیگر سو ایجاب می‌کند نهادهایی به منظور "هم افزایی" بیشتر کشورها در حوزه های اقتصادی، فرهنگی، امنیتی و ... ایجاد شود. از این رو بی تردید همکاری میان مجالس سبب می‌شود تا اوراسیا به شکل سازمانی واحد ظهور کرده و با داشتن ارزش‌های مشترک و به تبع آن راه‌های مشترک، "اتحادیه همگرایی" را توسعه دهد. در حالی که تقریباً ۴ سال از طرح و اجرایی شدن اجلاس سران بین‌المجالس اوراسیا می‌گذرد، سه نشست در روسیه، کره جنوبی و ترکیه برگزار شد و قرار است نشست چهارم نیز در مهرماه سال جاری در قزاقستان برگزار شود. مسلماً حضور چشمگیر رؤسای محترم مجالس و هیئت‌های پارلمانی که بیانگر یک عزم و اراده سیاسی و اقتصادی قوی برای ورود به مرحله عملیاتی و اجرایی است، از اهمیت بسزایی برخوردار است و مسیر جدیدی را در شکل‌گیری منطقه اوراسیا به عنوان یک قطب موثر برای توسعه پایدار اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی باز خواهد کرد. امروزه گنجینه‌ای از تاریخ، سنت، فرهنگ و زبان برای ایران در مناطق زیر مجموعه اوراسیا وجود دارد که با واقع‌نگری، قدرتمندی و دیپلماسی کارآمد می‌توان از آن برای ایفای نقش منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای بهره گرفت و آن را تقویت کرد. به ویژه آن‌که برخی سیاست‌های چالش برانگیز و تنش‌زا در حوزه های مختلف از سوی برخی کشورهای فرامنطقه‌ای نه تنها فرایند رشد و توسعه همه جانبه را تحت تاثیر قرار داده بلکه اصل همگرایی و چندجانبه‌گرایی را با چالش روبه رو ساخته است. لذا برگزاری اجلاس منطقه‌ای و بین‌المللی از این نوع نه تنها می‌تواند عامل بازدارنده‌ای در مقابله و مواجهه با افزون طلبی‌های قدرت‌هایی مداخله گر باشد بلکه فرصت مناسبی است تا باب جدیدی از همکاری‌های اقتصادی و توسعه‌ای را بگشاید. به واقع این گونه اجلاس معمول یک پدیده نوظهور است که در صورت تأکید بر اهداف اولیه و دور نشدن از آن اهداف و آرمان‌ها می‌تواند با اتخاذ سیاست‌های هوشمندانه، متوازن و فعال و کارآمد، چندجانبه‌گرایی را تقویت کند.